

Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження

Підготували:
Ст. групи МЕМ-11м
Гера Вікторія
Міцак Наталія

Розвиток педагогічної думки

- Українська педагогічна думка епохи українського відродження відображалася у статутах братських шкіл, у навчальній літературі, що з'являлася у той час, у літературно-художніх, полемічних, історичних творах письменників, просвітителів і, передусім, діячів братських шкіл.
- Важливою подією, що сприяла розвитку педагогічної думки та розповсюдженню навчальної літератури в Україні, став початок вітчизняного книгодрукування, основоположником якого є відомий просвітитель XVI ст. **Іван Федоров** (1510-1583 рр.). Він заснував у Львові першу в Україні типографію. Тут 1574 року видав "*Апостол*".
- Букварі, видані Федоровим, виконували крім навчальної і виховну функцію, оскільки їх зміст був спрямований проти католицизму, уніатства, соціального і національного поневолення.

- ▣ 1609 року Львівським Ставропігійським братством надруковано книгу невідомого автора "**О воспитании чад**". Це був перший друкований педагогічний твір в Україні.
- ▣ **Стефан і Лаврентій Зизанії (Кукіль)** – талановиті вчені, просвітителі, вони були серед засновників Львівської братської школи, працювали там учителями. Педагогічні погляди Лаврентія Зизанія викладені у його полемічних і навчальних творах, серед яких слід відзначити "Граматику словенську" (1569 р). Це була друга після "Адельфотесу" (1591 р.) слов'янська граматика.

▣ *Іван Вишенський* – видатний український полеміст, демократ, борець проти національного і соціального гноблення. Йому належать твори *"Викриття диявола-самодержавця"*, *"Послання князю Острозькому"*, *"Суперечка мудрого латинника з немудрим русином"*, де автор розглядав проблеми освіти і виховання у взаємозв'язку з іншими соціальними і політичними проблемами. Вишенський піддає різкій критиці єзуїтську систему виховання, виступає проти латинської системи освіти, вказує, що освіта повинна здобуватись рідною мовою і ґрунтуватися на традиціях рідної культури і народного виховання.

Розвиток шкільництва

- 1596 р. Берестейський собор створив об'єднану православну з католицькою церкву – греко-католицьку. Церковна унія визначала главою церкви Папу Римського. Уніати одержали можливість зберегти в умовах латинізації і полонізації слов'янську мову у богослужінні та обряди православної церкви. Унія стала засобом захисту української мови, створила умови для появи національної інтелігенції, дала уніатські школи.
- *Уніатські школи* орієнтувалися на західну педагогіку, хоч і давали непогані для того часу знання, але не користувалися великим авторитетом в українського населення. Навчання в них проводилося рідною мовою.
- Деякі національно настроєні українські магнати відкривали у XVI ст. православні навчальні заклади.

Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні

- Братства – це організації міського населення, передусім ремісників і купців, які об'єднувалися з метою боротьби проти ополячення та окатоличення українського населення.
- Спочатку це були невеликі школи з одним учителем, який одночасно виконував обов'язки дяка та писаря братства. Шкільна кімната знаходилася у братському будинку. У зміст навчання входило читання, письмо, рахунок і вивчення катехізису. З посиленням національного і соціального гніту у першій пол. XVII ст. більшість братських шкіл перетворилися у школи підвищеного типу.

- Першою братською школою підвищеного типу в Україні стала школа львівського братства, відкрита 1586 року, яка за організацією навчання і розпорядком шкільного життя перевершила подібні західноєвропейські школи того часу.
- У вивченні мов братські школи, як правило, пройшли дві стадії: греко-слов'янську, потім – латино-польську. На першому місці завжди стояло вивчення слов'янської мови. На другому місці – грецької мови, оскільки вона давала змогу засвоювати на високому рівні античну наукову літературу.

□ Про організацію роботи братських шкіл дає уявлення статут Львівської школи "*Порядок шкільний*" 1586 р. Він свідчить про демократичний устрій школи: навчалися діти різних станів; відношення вчителя до дітей визначалось не за станом, а за успіхами у навчанні, ректор і вчителі вибирались на загальних зборах братства.

- На початку XVII ст. у Львівській школі, як і в більшості братських шкіл, *використовувались елементи класної системи навчальних занять*. Учні ділились на групи: одні вчилися розпізнавати букви і склади, інші – читали і вчили напам'ять різні уроки, треті – вчилися пояснювати прочитане і розмірковувати. Цей досвід, очевидно, використав відомий чеський педагог Я.А.Коменський при обґрунтуванні класно-урочної системи навчання.
- Спеціалісти прослідковують аналогію між статутом Львівської братської школи та твором Я.А. Коменського "Закони добре організованої школи".

Зародження вищої освіти в Україні

- Найголовніші ознаки тогочасного вищого навчального закладу:
 - – висока якість і рівень освіти;
 - – викладання крім "семи вільних мистецтв" вищих студій: філософії і богослов'я.
- Серед перших національних закладів вищого типу стали Острозька школа-академія та Києво-Могилянська академія.

Острозька школа-академія

- ▣ Острозька школа-академія є однією з перших шкіл вищого ступеня в Україні.
- ▣ Школа-академія в Острозі була організована князем К.Острозьким на його кошти 1576 року. Від самого початку заснування їй призначалась відповідальна політична роль – протистояти полонізаторському впливові на українську та білоруську молодь католицько-єзуїтських навчальних закладів. Тому в навчальному процесі багато уваги приділялося вихованню в учнів почуття патріотизму, любові до культури, мови, традицій свого народу.

□ Острозька школа стала організаційним центром діяльності наукового гуртка, який об'єднував талановитих вчених латинської, грецької, слов'янської мов, видатних математиків, астрономів, філософів. Тут діяла друкарня І.Федорова (з 1577 р.). В Острозі Федоров надрукував понад 20 книг. Першим відомим на сьогодні друком, пов'язаним з Острогом, є друга його *"Азбука"* (1578 р.). Тут вийшла і знаменита перша *"Біблія"*, написана церковнослов'янською мовою (1581 р.).

▣ Острозький першим практично реалізував ідею поєднання цих течій: в його школі вивчали не тільки слов'янську, а й грецьку, латинську, польську мови. У програму навчання Острозької школи також входили граматики цих мов та інші предмети "семи вільних мистецтв", головним чином – риторика, діалектика, астрономія. Школа брала під увагу також вивчення вищих студій, виходячи за рамки "семи вільних мистецтв", філософію і особливо богослов'я.

Києво-Могилянська академія

- Києво-Могилянська академія виникла 1632 року в результаті злиття Київської братської та Лаврської шкіл.
- В колегії існував поділ на класи. Всього нараховувалось 8 класів:
 - – підготовчий (*фара* або *аналогія*),
 - – три молодші (*інфіма*, *граматика*, *синтаксис*),
 - – два середніх (*поетика* і *риторика*),
 - – два старших (*філософія* і *богослов'я*)
- Повний термін навчання становив 12 років, у всіх класах навчалися один рік, у класі філософії – два роки, богослов'я – чотири роки.

- Учні молодших класів (*спудеї*) заучували тексти напам'ять, виконували *усні і письмові вправи*. Філософи і богослови (*студенти*) домашніх вправ не виконували і екзаменів не складали.
- Києво-Могилянська колегія була загальноосвітнім всестановим закладом, в якому вчилися діти місцевої знаті, козаків, духівництва, міщан і селян. Тут вчилися український філософ, поет і педагог Григорій Сковорода, російський вчений Михайло Ломоносов
- 1701 року Петро I своїм указом надав колегії офіційний статус академії. Це робить її першим офіційно визнаним вищим навчальним закладом в Україні.